

BÖLÜM 2.2.

Fonem Kazanım

Berkay ARSLAN¹

Harun AYAS²

Çocukların anadillerinde fonemleri edinebilmesi ve doğru şekilde kullanabilmesi için öncelikli olarak bu fonemleri algılamaları, işlemleyebilmeleri ve doğru artikulatuar hareketleri koordine edebilme yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir (1). Bununla beraber fonolojik ve fonemik farkındalıklarını besleyecek olan sosyal etkileşimin içinde bulunmaları da atlanılmaması gereken bir gerekliliktir, çünkü çocuklar bu sayede işleme yeteneğini geliştirecek olan fonemik nöral mekanizmaları çalıştırabilir hale gelir (2).

Çocukların artikülasyon becerileri tüm bir çocukluk boyunca artarak devam eder. Yaşamın ilk yıllarında sadece ünlü fonemlere benzer üretimler ile başlayan bir süreç zamanla kompleks fonemsel sekanslar ile devam eder. Bu nedenle fonemsel edinimin bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye Türkçesi'nin fonemik envanteri pek çok çalışmanın konusu olmuştur. Fonem envanteri üzerine yapılan çalışmalarda 21 ünsüz, 8 ünlü fonemin olduğu vurgulansa da (3-4), modern dilbilimsel literatür Türkçe'deki pek çok ünlü ve ünsüz sesbirimin alofonları olduğunu bildirmektedir (5-8). Ergenç (2002) Türkçe'nin fonemsel envanterine alofonları da ekleyerek bu birimlerin de kendilerine ait akustik özelliklere sahip olduğunu; dolayısıyla Türkiye Türkçesi'ndeki ünlü ve ünsüz sesbirim envanterininin 44 fonemden oluştuğunu bildirmiştir (6). Ek-1 Uluslararası Ses Abecesi 'ni göstermektedir.

¹ Öğr. Gör. Dr., Atılım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Odyoloji Bölümü,
berkay.arslan@atilim.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8988-3203

² Uzm. DKT., TC Sağlık Bakanlığı İstanbul Erenköy Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi
(Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil ve Konuşma Terapisi AD. Doktora Programı),
harunayas@anadolu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4169-4286

Değerlendirmeler sırasında klinisyenlerin dikkat etmesi gereken noktalardan bir tanesi de isimlendirme ile beraber düzenli konuşma örnekleminde de yararlanılmasıdır. İzole sözcük isimlendirmenin değerlendirmede yetersiz kalabileceği görüşü literatürde uzun yıllardır tartışılan bir konudur (16-18). Bu tür bir değerlendirmenin çocuğun olası hatalarını örtebileceği ve farklı ünlü ve ünsüz fonemler ile hedef fonemlerin etkileşimini engelleyebileceği bildirilmiştir (18-20). Bunun yanı sıra, izole sözcüklerden yararlanmanın normatif verilerle karşılaştırmak için daha geçerli bir yol olduğunu savunan görüşler de mevcuttur (21-23). Genel görüş eğer düzenli bir konuşma örneklemini ile fonemik envanter değerlendirilecekse, hedef sesbirimlerin en az 1 – 5 kez farklı pozisyonlarda üretimlerine dikkat edilmesi ve bu fonemlerin en az 75 –100 sözcükte kullanılmasının teşvik edilmesidir (18). James vd ise özellikle çok heceli sözcük yapılarının fonemik değerlendirmede klinisyene daha sağlıklı bir yol göstereceğini bildirmişlerdir (26-30).

Kaynaklar

1. Menn, L., Schmidt, E., & Nicholas, B. (2013). Challenges to theories, charges to a model: The Linked-Attractor model of phonological development. In M. M. Vihman & T. Keren-Portnoy (Eds.), *The emergence of phonology. Whole-word approaches and cross-linguistic evidence* (pp. 460-502). Cambridge: Cambridge University Press.
2. Albrecht MK.(2017). *The Identification of Typical and Atypical Phonological Acquisition in Turkish-German Bilingual Children*. Unpublished Ph.D Thesis, The University of Sheffield, Sheffield, England
3. Ege, P. (2010). Türkçe'deki ünsüzlerin edinimi: Bir norm çalışması (Acquisition of consonants in Turkish: a normative study). *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 16-39.
4. Lewis, G. L. (1967). *Turkish Grammar*. Oxford: Oxford University Press
5. Topbaş, S. (2007). Turkish speech acquisition. In S. McLeod (Ed.), *The international guide to speech acquisition* (pp. 566-579). New York: Thomson Delmar
6. Ergenç İ. (2002). *Konuşma Dili ve Türkçenin söyleyiş sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları
7. Kopkallı-Yavuz, H. (2010). The sound inventory of Turkish: Consonants and vowels. In S. Topbaş & M. Yavaş (Eds.), *Communication disorders in Turkish* (pp. 27-47). Bristol: Multilingual Matters.
8. Darcy, I., & Krüger, F. (2012). Vowel perception and production in Turkish children acquiring L2 German. *Journal of Phonetics*, 40(4), 568-581.
9. Topbaş, S., & Yavaş, M. (2006). Phonological acquisition and disorders in Turkish. In H. Zhu & B. Dodd (Eds.), *Phonological development and disorders in children: A multilingual perspective* (pp. 233-261). Clevedon: Multilingual Matters.
10. Yalcinkaya, F., Muluk, N. B., & Budak, B. (2010). Speech sounds acquisition evaluated by speech sound development test (SSDT) in Turkish-speaking children. *Journal of International Advanced Otolaryngology*, 6(1), 60-66.
11. McLeod, S., Verdon, S., & IEPMCS (2017). Tutorial: Speech assessment for multilingual children who do not speak the same language(s) as the speech-language pathologist. *American Journal of Speech Language Pathology*.

12. McLeod, S., & Crowe, K. (2018). Children's Consonant Acquisition in 27 Languages: A Cross-Linguistic Review. *American journal of speech-language pathology*, 27(4), 1546-1571. https://doi.org/10.1044/2018_AJSLP-17-0100
13. Özsoy Y. (1982). Eskişehir Konuşma Değerlendirme Test Takımı (Eskisehir assessment of speech test). Eskişehir, Turkey: Anadolu University Press
14. Ege, P., Acarlar, F., and Güleriyüz, F. (2004) Ankara artikülasyon testi (Ankara articulation test) Ankara: Key Tasarım.
15. Topbaş, S. (2004/2005). Türkçe Sesletim-Sesbilgisi Testi (Turkish Articulation and Phonology Test). Ankara: Milli EğitimYayınevi 4. Akşam Sanat Okulu
16. Klein, H. B., & Liu-Shea, M. (2009). Between-word simplification patterns in the continuous speech of children with speech sound disorders. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 40(1), 17-30.
17. Morrison, J. A., & Shriberg, L. D. (1992). Articulation testing versus conversational speech sampling. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 35, 259-273
18. Stoel-Gammon, C., & Dunn, C. (1985). Normal and disordered phonology in children. Baltimore: University Park Press
19. Bankson, N. W., Bernthal, J. E., & Flipsen, P., Jr. (2013). Speech sound assessment procedures. In J. E. Bernthal, N. W. Bankson & P. Flipsen, Jr. (Eds.), *Articulation and phonological disorders. Speech sound disorders in children* (7. ed., pp. 180- 211). New York: Pearson
20. Edwards, J., & Beckman, M. E. (2008). Methodological questions in studying consonant acquisition. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 22(12), 937-956.
21. Bernhardt, B. H., & Holdgrafer, G. (2001). Beyond the basics I: The need for strategic sampling for in-depth phonological analysis. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 32, 18-27.
22. Masterson, J. J., Bernhardt, B. H., & Hofheinz, M. K. (2005). A comparison of single words and conversational speech in phonological evaluation. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 14(3), 229-241.
23. Wolk, L., & Meisler, A. W. (1998). Phonological assessment: A systematic comparison of conversation and picture naming. *Journal of Communication Disorders*, 31, 291-313
24. McLeod, S. (2012). Translation to practice: Creating sampling tools to assess multilingual children's speech. In S. McLeod & B. A. Goldstein (Eds.), *Multilingual aspects of speech sound disorders in children* (pp. 144-153). Bristol: Multilingual Matters.
25. Yavaş, M., & Goldstein, B. A. (1998). Phonological assessment and treatment of bilingual speakers. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 7(2), 49-60.
26. James, D. G., Ferguson, W. A., & Butcher, A. (2016). Assessing children's speech using picture-naming: The influence of differing phonological variables on some speech outcomes. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 18(4), 364-377.
27. James, D. G., van Doorn, J., McLeod, S., & Esterman, A. (2008a). Patterns of consonant deletion in typically developing children aged 3 to 7 years. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 10(3), 179-192.
28. James, D. G. H. (2001b). An item analysis of Australian English words for an articulation and phonological test for children aged 2 to 7 years. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 15(6), 457-485.
29. James, D. G. H., van Doorn, J., & McLeod, S. (2008b). The contribution of polysyllabic words in clinical decision making about children's speech. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 22(4-5), 345-353.